

Картографія мандрівки-втечі в часопросторі казкової повісті «Втеча звірів, або Новий бестіарій» Галини Пагутяк

Mapping the Journey-Escape in the Chronotope of Halyna Pahutiak's Fairytale Novella "The Escape of the Animals or The New Bestiary"

*Дибовська Олеся Володимирівна,
кандидат філологічних наук,
викладач кафедри початкової освіти
та освітніх інновацій
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника
orcid.org/0009-0009-8728-0167
olesia.dybovska@cnu.edu.ua*

Надійшла до редакції : 05 березня 2026 р. Схвалено до друку 16 березня 2026 р.

Анотація. Стаття присвячена дослідженню топосів-маркерів, що представляють художній світ у картографуванні казкового часу та простору, зокрема дому, лісу та дороги. Здійснено аналіз макросвіту країни й мікросвіту героїв казкової повісті «Втеча звірів, або Новий бестіарій» Галини Пагутяк. Особливу увагу зосереджено на репрезентації в тексті мандрівки-втечі, яка втілюється у віддаленні героїв від природи і наближенні до міста.

Ключові слова: картографування, літературна казка, казкова повість, часопростір, топос.

Abstract. The article explores topoi functioning as spatial markers that represent the artistic world in the mapping of fairytale time and space, particularly the home, forest and road. The study analyses the macro-world of the country and the micro-world of the characters in the fairytale novella "The Escape of the Animals or The New Bestiary" by Halyna Pahutiak. Particular attention is given to the representation of the escape journey, reflected in the characters gradual movement away from nature and their approach to the city.

Keywords: mapping, literary fairytale, fairytale novella, chronotope, topos.

Постановка проблеми. У сучасному науковому дискурсі зростає інтерес до осмислення інтеракції між текстом та реципієнтом, зокрема у структурі створення міток-топосів у казковому хронотопі. Така взаємодія може оприсутнюватися за допомогою маркерів часу та простору мікро- та макросвіту, зокрема у картографічній візуалізації. Актуальною в розрізі літературознавчих досліджень поетики казкового хронотопу ХХІ століття є казкова повість «Втеча звірів, або Новий бестіарій» Галини Пагутяк.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Казкова повість «Втеча звірів, або Новий бестіарій» Галини Пагутяк досліджувалася науковцями різноаспектно: Л. Овдійчук звернула увагу на архітекстуальність, міжтекстову взаємодію на рівні жанрів, що проявляється в підзаголовку «казкова повість» «Втечі звірів» [10, с. 266], Г. Бокшань на використання автобіографічних маркерів у творах письменниці [3], інтерпретацію образу Каспара Гаузера [4], реалізацію бестіарного коду за допомогою «шляхетного дикуна», що об'єднує «мотив людської безвідповідальності, який загрожує природі, і заклик відвернути навислу небезпеку» [5].

Т. Качак зауважує, що сучасні автори акцент роблять на тематичних аспектах повісті й уникають чіткого визначення жанру «казка», проте, зокрема і у «Втечі звірів» Г. Пагутяк, «казковість як тип образності часто виявляється у художньому творі для дітей та юнацтва на тематико-проблематичному, образному, композиційно-стильовому, мовно-нарративному рівнях [8, с. 62].

Мета статті полягає в аналізі особливостей картографування в казковій повісті «Втеча звірів, або Новий бестіарій» Галини Пагутяк через топоси дому, лісу, дороги та визначенні їхньої ролі в репрезентації у тексті мандрівки-втечі.

Постановка завдання. Для досягнення мети статті передбачено розв'язання завдань: окреслення теоретичних засад картографування художнього світу в літературознавстві, аналіз моделі макросвіту країни та мікросвіту героїв у казковій повісті «Втеча звірів, або Новий бестіарій» Галини Пагутяк, виокремлення основних маркерів часопросторової організації твору у топосах дому, лісу, дороги та визначення ролі мандрівки-втечі в сюжеті та структурі твору.

Виклад основного матеріалу. Казка віддавна стала простором дитячої ініціації та психологічного зростання. Такі трансформації та інтеракції з реципієнтом можливі лише за умови динамічності сюжету та просторово-часовим змінам. Саме тому важливими в казковому тексті є топоси-маркери, що дозволяють представити художній світ за допомогою картографії, завдання якої «... відображення й дослідження просторового розміщення, поєднань /сполучень/ та взаємозв'язку явищ природи й суспільства за допомогою особливих образно-знакових моделей – картографічних зображень» [14, с. 7]. Таке картографування може бути наочним, коли читач насправді бачить перед собою готові позначки просторів сюжету, а може бути інтеракцією між текстом та реципієнтом – топоси-маркери описуються і змінюються з рухом часу, а читач таку мапу уявляє.

Дослідниця А. Вінценцюш-Патина зазначає, що мапи, побудовані на основі літературного тексту, «розтягуються між міметичними візерунками, що документують конкретний час, і повністю фантастичними зображеннями екзотичних районів світу, які ще не повністю пізнані в окресленій епосі» [17, с. 123]. Простір і час у казках здебільшого базується на реалістичних, зрозумілих і близьких для реципієнта місцях та швидкості протікання часу. Адже розраховані на читача, який, відповідно до своїх вікових та психологічних особливостей, ще не володіє високим рівнем перцепції. Проте в окресленому художньому світі, який доповнюють мапи, обов'язковим елементом є додаткове пізнавальне навантаження у вигляді ще невідомих читачеві деталей, будівель, місць чи міст, які і створюють особливий авторський казковий простір. Така фікційна картографія надає простору надзвичайної сили, легітимізуючи авторську літературну топографію [17, с. 134].

Картографування у казках оприсутнене зазвичай традиційними топосами лісу й дому, а також найважливішим елементом – топосом дороги і, відповідно, архетипом *homo viator* (лат. людина-мандрівник). Ідея подорожі будується на означеннях часу і простору в екзистенційному вимірі ХХ століття, а мандрівником виступає душа: «... саме вона – одвічна мандрівниця, саме про душу і тільки про неї буде найвищою правдою сказати, що бути – це бути в дорозі» [9, с. 14]. Вони є базовими та універсальними способами людського буття у просторі казки, від найпростіших просторових метафор до великих мандрівок та експедицій. Л. Овдійчук відзначає, що «Мотив подорожі у літературній казці сучасних письменників часто набуває символічного значення ініціації – посвячення героя у таємниці «чужого» світу»: світу звірів, Закрайсвіття, Недаладії, усвідомлення своєї причетності до «чужого» простору та спостереження змін, що відбуваються з персонажем внаслідок такої взаємодії». Такий повсякденний мотив характерно переплітається із героїчним мотивом чи фантастичним, симбіоз якого зустрічаємо у Галини Пагутяк [11, с. 36].

У «Втечі звірів» Галини Пагутяк (написаний твір 1989) – дуалістичне картографування, що відображає взаємозв'язки макросвіту країни і мікросвіту конкретних героїв. Перед читачем насправді представлено мапу території, якою рухаються герої, але вона є візуалізацією нашого реального світу – географічною мапою України (рис. 1).

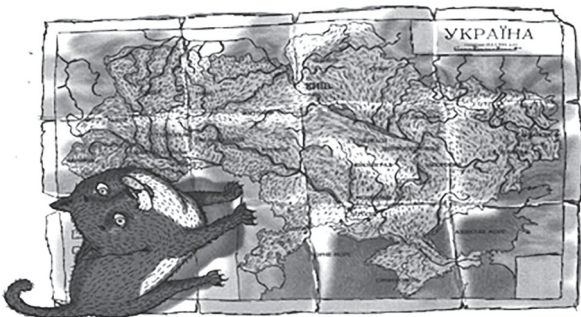

Рис. 1. Макромапа «Втечі звірів»
Галини Пагутяк [12, с. 97].

Та попри те, кількість деталей змушує творити в уяві читача ще один мікросвіт, де в мітках мапи України творяться часопростори Зимового дому, дому Доні, лісу, міста, моря: «– Яка ж вона мала, наша Україна! – сказав Фелікс, пройшовшись через усю карту. // – На карті мала, – згодився Каспар, – але поглянь: ми летіли два дні і лише стільки пролетіли. // – А чому тут нема нашого дому? – обурився Фелікс. // – Зате є річка. Десь приблизно отут ми знаходимось. Коли тобі вже так хочеться, котику, можеш поставити крапку. // – Я хочу дім, а не якусь там крапку!» [12, с. 95].

Мапи водночас зосереджують реципієнта на деталях і містять багато символів. Вони – важливий елемент керованого фантастичного світу. Так, зустрічаємо деталі, які не впливають на перебіг головних подій казки, проте саме вони роблять простір комфортним і пізнаваним: «– А де Альфред? // – Переселяється в інший куток. Дощ залив йому павутину. Знову дірка в даху об'явилася» [12, с. 91]. Або наповнюють символізмом події, наприклад папуга Алегорія ніяк не дійде згоди з Каспаром, але каже Доні: «... ми собі трохи поговоримо. Давай сядемо під цим кущем шипшини» [12, с. 116], натякаючи відцвітаючим кущем читачеві, що вона, папуга, не зрадить, а навпаки – оберігатиме, адже шипшина – оберіг [2, с. 187].

Деталі проявляються не лише в описах, але й закодовані в іменах героїв, так, алегорія з давньогрецької перекладається як іносказання, а фелікс з латинської – щасливий. Тож папуга завжди у розмовах подає «інший бік» ситуації, а кіт Фелікс – уособлення розміреності і плавності життя. Але є й чітке відмежовування kota Фелікса від традиційного людського зображення простору на папері, адже це чергове підтвердження руху від природи до урбанізації та творення речей, які є тимчасовим елементом, а не річчю, що працює на користь людині чи тваринам. Тут маємо на увазі користь не споживацьку, як у випадку прямої допомоги у орієнтуванні, а користь бути самозарадним і з відчуттям причасності до природи: «Наш доблесний Каспар відрубав голову Географії, усвідомивши, яку шкоду приносить ця згубна вигадка. Самі поміркуйте – на карті є річка, а насправді вона давно висохла. [...] На карті ліс – а насправді – село. [...] Віднині Каспар не вірить у неї, а вірить власній любові до звірів, птахів, комах» [12, с. 111].

Ще одна деталь – лише Каспар має ще й прізвище у творі, – Гаузер. І це не спроста, бо з XVIII століття є поширеним героєм літератури Європи, проте не України. У есеї «Про Каспара Гаузера і його тінь» Г. Пагутяк розповідає про історію реального хлопчика-знайди, що виховувався у підземеллі і не бачив сонця, а ще про причини використання саме такого символізму у своїй казковій повісті: «Безмежна довірливість, беззахисність, чистота і невміння жити за законами людського світу – цього досить, щоб Каспар Гаузер став жертвою і символом. Кожен раз, коли я згадую про нього, мені стає боляче і сумно. Пізнання це велика втіха, сенс людського життя [...]. Я думаю не тільки про Каспара Гаузера, а й про ту дитину, яку зараз вчать лицемір'я, брехні, жорстокості, а не любові. Її вчать жити в одному світі і зневажати інші світи» [13].

Особливість з'яви Каспара Гаузера пояснюється ще й специфікою аторського

стилю письменниці, адже, як зауважує Ю. Джугастрянська, у Галини Пагутяк, як у дорослій літературі, так і літературі для дітей, є «дві спільні тематично-композиційні риси: вже знайомий мотив утечі та самотність інакшого героя. Каспар – інший, який слідує тваринним інстинктам і добрішає лише тоді, коли ситий. Проте Галина Пагутяк представляє його не як маргінала соціальної ієрархії, а як особу, що має свою історію, бачення, уподобання і можливість особистого вибору: «Ставши вільним, я обрав собі життя без людей: серед звірів і птахів» [12, с. 26]. Г. Бокшань влучно зауважує ще й зв'язок «... образу Каспара Гаузера з мотивом пошуку світового ладу», що оприявнюється через образ Книги – «Бестіарія» і де «... простежується алюзивний зв'язок з книгою Ісаї (главою 11), в якій мирне співіснування овечок і левів під наглядом дитини виступає атрибутивною рисою раю» [4, с. 65], а в тексті реалізується образом хлопця у довгій сорочці, що грає на сопілці для звірів навколо: оленів, овечок, левів, та обережною поведінкою із чужими домами: «Якщо я прийду до тебе в хату, увесь світ тоді втратить лад. Люди тисячі років намагалися зробити його простішим. Їм так легше. Ти теж злякалася б, якби була доросла» [12, с. 22]. Такі описи, окрім європейських паралелей, творять ще й пам'яттеву ретроспекцію представників української філософської думки, а саме візуалізують образ Г. Сковороди – вічного мандрівника, котрий любив грати на флейті, спілкуватись із простим народом, а сам міг би сказати про себе, що «був на цьому світі безтурботним пілігримом, чії ноги ходили по землі, а серце втішалося спокоєм десь далеко-далеко на небесах» [15].

Пересторога входження в дім Каспара натякає на паралельність часопросторів дому Доні у світі дорослих, де дитина безсумнівно довіряє старшим, та часопростору вічного дитинства, у значенні чистоти та ширості, а не бездумності, Каспарового світу. Але такий паралелізм не означає, що часопростори не мають точок перетину. Деталі та речі кожного із них творять зв'язкові часопросторові мітки: Доня знаходить статуїчку хлопчика на горищі, у дзеркалі з'являється Єдиноріг, для Каспара, який не заходив до хати дівчинки, Доня будує «хату без стін, зате з дахом» із свіжих лопухів на подвір'ї [12, с. 29].

У Галини Пагутяк зрозуміло, що події відбуваються в Україні, про це говорить навіть карта вміщена у книзі, проте де саме – невідомо. Натяками від подорожей героїв до Моря, здогадуємось про Галичину. Так, герої потрапляють до міста, яке охороняють кам'яні леви: «Доня торкнулась пальчиком носа царя звірів і перстень, подарований Альфредом, зблиснув сліпучим саявом. Це остаточно розбудило лева і він повільно став розплющувати очі» [12, с. 147]. Подорожній кіт П'єро розповідає про зустріч у місці, яке є поширеним місцем зустрічі серед львів'ян: «У мене важлива зустріч біля фонтану Діани о третій ночі» [12, с. 154]. А Море, що на ньому чекав Корабель Звірів, однозначно натякає на міфічне втрачене Карпатське море: «І тут вона побачила Море, й одразу впізнала його, бо де ще може бути стільки блакитної води без краю. А потім виник берег із білою смугою піску, зеленими лісами. Ніхто не купався у тому Морі, хоч надворі стояло літо. Вони довго летіли над берегом, аж

доки побачили серед скал недобудований корабель» [12, с. 169]. Така туристична мандрівка, пов'язана з літературою, краєзнавством і історією є й певною мірою сферою впливу на туристичну культуру, до якої дослідники відносять і матеріальні, і історичні складові [16].

Проте топографічні маркери є лише натяками у «Втечі звірів», а така топографічна невизначеність характерна для дитячої літератури вже з кінця ХХ століття, у котрій присутні мандри героїв, і, відповідно, це впливає на специфіку перебігу часу. Підтверджується особливість протікання часу і текстом: «День тривав, хоч мала бути вже ніч. Вони й без годинника відчували, що з часом щось трапилось» [12, с. 198], «У комах теж свій час» [12, с. 58], «Я так зроблю, що не помітять. Розумієш, немає якогось одного часу для всіх. Ми житимемо за часом Єдинорога, а твої батьки – за своїм. Наш час минатиме швидко, а їхній – повільно» [12, с. 52]. Каспар не поспішає за Єдинорогом, а чекає, поки той сам звернеться до нього, він не пришвидшує хід подій, а терпеливо довіряється гармонії Всесвіту, що направляє і підказує, а ще вміє використовувати час, найяскравіше це представлено паралельністю його протікання для дорослих та дітей, що мають зв'язок із звірами: «Усі живі істоти, окрім людини, знають, як використати свій час» [12, с. 45].

Втеча звірів – це втеча на Ноевому ковчегу, алюзія на Біблійну історію, де, щоправда, керує мандрівкою не Ной, а Єдиноріг. Знаково те, що за легендами, у Середньовіччі, на території українського Поділля чи степів, організатор ранньої козаччини Бернад Претвич, уполював останнього живого єдинорога і подарував рог королеві Сигізмундові I, а той передав його австрійському імператору Фердинанду I Габсбургові [1]. Символ єдинорога зустрічаємо і у геральдиці Заліщиків – на старому гербі міста. Тож утеча під головуванням Єдинорога виглядає останнім шансом змінити історичний хід подій. Вона схожа на роздуми героїв у тексті про мандри, де рух визначається не лише координатами веселощів та захоплення, але й страху, втоми, а відтак і зростання: «Подорожують зазвичай ті, хто ніколи не чувся добре у власному домі» [12, с. 59]. І така подорож для Доні та Каспара відбувається у протиставленні «місто-природа», «люди-звірі» у розумінні необхідності жити у гармонії з природою, а відтак і з собою, під гаслом «Що більше ми віддаляємось від природи, то більше віддаляємось від людей» [12, с. 62].

Одним із маркерів віддалення від природи є часопростір міста, що у казковій повісті зазвичай набуває негативних конотацій: «На колишніх моїх пасовиськах постали міста, а деякі з них встигли перетворитися на руїни. Тож пора лаштуватися в дорогу» [12, с. 49], «А от у місті ніхто нікого не хоче знати» [12, с. 62]; окрім міста, близького до Моря: «Вони потрапили у місто, яке ніби зійшло зі сторінок казок. Вузькі вулички вимощені каменем, будинки, прикрашені вежами, балкони, підперті фігурами чоловіків і жінок, – усе це здавалось сном» [12, с. 142], а близькість до природи (а насправді до любові до всього живого, до часу, історії і цінностей) підкреслює місячне сяйво, яке вже не вперше супроводжує мандрівників у добрих початках, та знову ж таки зелений колір: «Ліхтарі й повний місяць заливали усе

довкола зеленуватим світлом, а тіні від будинків були темні і загадкові» [12, с. 142].

Місто ж має перспективну функцію точки відліку відносно до інших місць представленої реальності і рідко стає повноцінним незалежним літературним компонентом еквівалентним протагоністу. Пов'язано це з тим, що довгі описи історії чи простору міста не сприймаються ще недосвідченими читачами і автори це розуміють, пишучи твори для дітей. Тож часто для підсилення характеристики простору додається книжкова ілюстрація, завдяки якій читач візуалізує описаний світ [18, с. 79]. У Галини Пагутяк, окрім звичних міток-міст, зустрічаємо ще й зниклі міста як символ оновлення: «На світі є дуже багато покинутих міст. Деякі з них уже заросли непролазними лісами і сховались під землею. Але нині міста зникають інакше. На карті вони ще є, а насправді їх немає. У будинках просто крізь підлогу проростає трава, крізь розбиті шибки залітає дощ» [12, с. 127]. Покинуті міста стають ближчими до природи, до першоджерел, а відтак – до божественного начала. Адже проростання трави символізує природній цикл оновлення та близькість до землі-матері. Така специфічна двозначність міста є складним антропологічним феноменом: з одного боку місто формує людину, а з іншого провокує психологічний дискомфорт у вигляді самотності й нереалізованості, хоч людина може знаходитись і не наодинці [7, с. 171]. Образність часопростору підводить читача до обґрунтування Каспаром необхідності повернення до витоків, себто до природи, адже герой все ж вірить не лише у звірів і дітей, але й у людей загалом, підкреслюючи: «Тільки втративши все, вони можуть побачити, що нічого нема неможливого, коли ти вільний» [12, с. 128].

Висновки. Казка-повість «Втеча звірів або Новий бестіарій» Галини Пагутяк – зразок багатопарового тексту, наповненого символізмом, який допомагають рекодувати топоси-маркери, речі, деталі, що стають мітками на мапі. Авторка дотримується наскрізної лінії знаковості Середньовіччя, що переплітається з українськими часопросторами, які реалізуються також не конкретними місцями, а топографічною невизначеністю, що притаманна сучасним літературним казкам. Утім, натяками Галина Пагутяк усе ж підводить до географічних координат, додаючи такою невизначеністю ефекту дослідника-мандрівника, котрий мусить сам здогадатись про що йде мова. Таким чином картографування часопростору дозволяє глибше розкрити структуру казкової повісті та інтерпретувати мікросвіт героїв у їхніх мандрах-втечі як трансформацію художнього світу.

Список використаних джерел:

1. Артемів-Васюта М. Берnard Претвич – «мур Поділля» [електронний ресурс]. ProТернопіль. 2011. URL: http://proternopil.te.ua/index.php?option=com_content&view (дата звернення : 17.01.2026).
2. Балабан О., Тімоніна А. Рослинні символи-обереги та їх семантичне вираження [електронний ресурс]. Актуальні проблеми науки та освіти: Збірник матеріалів XIV підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ. Маріуполь : МДУ, 2012. 418 с. Режим доступу: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/54/3/Aktualni_problemy_XIV_2012.pdf#page=187 (дата звернення : 17.01.2026).
3. Бокшань Г. Автобіографічні маркери в міфопоетиці Галини Пагутяк [електронний ресурс]. Питання літературознавства. № 92. 2015. с. 78–87. URL: <https://www.cceol.com/search/viewpdf?id=444360> (дата звернення : 16.02.2026).

4. Бокшань Г. Архетипні риси біографії Каспара Гаузера в казковій повісті Галини Пагутяк «Втеча звірів, або Новий бестіарій» [електронний ресурс]. Питання літературознавства. № 90. 2014. С. 62–71. URL: <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=459160> (дата звернення : 16.02.2026).
5. Бокшань Г. Бестіарний код у міленарній міфології Галини Пагутяк. Південний архів. Філологічні науки: збірник наукових праць. Херсон : ХДУ. 2017. Випуск LXXVI. С. 15–18.
6. Джугастрянська Ю. Радісна пустеля Галини Пагутяк. Літературна дефіляда. Сучасна українська критика про сучасну українську літературу. Бібліотека «Лігакценту». Київ : Темпора, 2012. С. 32–48.
7. Карповець М. Місто як світ людського буття: філософсько-антропологічний аналіз. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук зі спеціальності 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури [електронний ресурс]. Національний університет «Києво-Могилянська академія». Київ, 2013. 224 с. URL : <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2313> (дата звернення : 27.01.2026).
8. Качак Т. Реалістичний і фантастичний аспекти сучасної української пригодницької прози для дітей та юнацтва. Мільйон історій: поетика пригод у літературі та медіа : Збірник матеріалів конференції. Бердянськ : БДПУ. 2016. С. 61–62.
9. Марсель Г. Homo viator. Київ : Видавничий дім «KM Academia», Університетське видавництво «Пульсари», 1999. 320 с.
10. Овдійчук Л. Види, форми та функції інтертекстуальності у сучасній фантастичній та казковій прозі для дітей. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія». Вип. 76. 2017. С. 265–270.
11. Овдійчук Л. Жанри та стильові особливості сучасної прози для дітей. Українська література в загальноосвітній школі. 2015. № 1. С. 35–38.
12. Пагутяк Г. Втеча звірів або новий бестіарій. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2013. 240 с.
13. Пагутяк Г. Потонули в снігах [електронний ресурс]. 2010. URL : https://www.e-reading.club/chapter.php/1038944/57/Pagutyak__Potonuli_v_snigah.html (дата звернення : 17.02.2026).
14. Рагушняк Г. Топографія з основами картографії [електронний ресурс]. Вінниця, 2002. 183 с. URL : <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/6890> (дата звернення : 11.01.2026).
15. Ушкалов Л. Неспійманий світом. Скворода ловив кайф від мандрів [електронний ресурс]. Історична правда. 2010. URL : <https://www.istpravda.com.ua/articles/2010/10/28/1364/> (дата звернення : 22.01.2026).
16. Golembksi G. Culture and the development of new tourism products in Poland, [w:] Tourism and Culture. Managing Change, 50. Kongres AIEST 2000 w Hangzhou (Chiny), Publication of AIEST, vol. 42, p. 325–341.
17. Wincencjusz-Patyna A. Góry i doliny zmyślonej krainy – mapy, miejsce i przestrzeń w ilustracji książkowej. Geografia krain zmyślonych. Wokół kategorii miejsca i przestrzeni w literaturze dziecięcej, młodzieżowej i fantastycznej. Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2016. p. 123–136.
18. Wróblewska V. Od przestrzeni realnej do wyimaginowanej – Toruń w literaturze dla dzieci. Geografia krain zmyślonych. Wokół kategorii miejsca i przestrzeni w literaturze dziecięcej, młodzieżowej i fantastycznej. Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2016. p. 79–98.

References

1. Artemiv-Vasiuta, M. (2011). Bernard Pretvich – «mur Podillia». ProTernopil. URL: http://proternopil.te.ua/index.php?option=com_content&view (data zvernienia: 17.01.2026).
2. Balaban, O., Timonina A. (2012). Roslynni symboly-oberehy ta yikh semantychne vyrazhennia. Aktualni problemy nauky ta osvity: Zbirnyk materialiv XIV pidsumkovoi nauково-praktychnoi konferentsii vykladachiv MDU. Mariupol: MDU, 418 p. Rezhym dostupu: http://repository.mdu.in.ua/jsui/bitstream/123456789/54/3/Aktualni_problemy_XIV_2012.pdf#page=187 (data zvernienia: 17.01.2026).
3. Bokshan, H. (2015). Avtobiohrafichni markery v mifopoetytsi Halyny Pahutiak. Pytannia literaturoznavstva. № 92. p. 78–87. URL : <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=444360> (data zvernienia: 16.02.2026).
4. Bokshan, H. (2014). Arhetypni rysy biohrafii Kaspara Hauzera v kazkovii povisti Halyny Pahutiak «Vtecha zviriv, abo Novyi bestiarii». Pytannia literaturoznavstva. № 90. p. 62–71. URL : <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=459160> (data zvernienia: 16.02.2026).
5. Bokshan, H. (2017). Bestiarnyi kod u milenarnii mifologii Halyny Pahutiak. Pivdennyi arkhiv. Filolohichni nauky: zbirnyk naukovykh prats. Kherson: KDU, Vyp. LXVI. p. 15–18.
6. Dzhuhastrianska, Yu. (2012). Radisna pustelia Halyny Pahutiak. Literaturna defiliada. Suchasna ukrainska krytyka pro suchasnu ukrainsku literaturu. Biblioteka «Litaktseptu». Kyiv: Tempora, p. 32–48.
7. Karpovets, M. (2013). Misto yak svit liudskoho buttia: filososfsko-antropolohichni analiz. Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia kandhydata filososfs'kykh nauk zi spetsial'nosti 09.00.04 – filososfs'ka antropolohiia, filososfia kultury. Natsionalnyi universytet «Kyievo-Mohylianska akademiia». Kyiv, 224 p. URL : <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2313> (data zvernienia: 27.01.2026).
8. Kachak, T. (2016). Realistychni i fantastychni aspekty suchasnoi ukrainskoi prygodnytskoi prozy dlia ditei ta yunatstva. Mil'ion istorii: poetyka pryhod u literaturi ta media: Zbirnyk materialiv konferentsii. Berdyansk: BDPU, p. 61–62.

9. Marsel, H. (1999). Homo viator. Kyiv : Vydavnychi dim «KM Academia», Universytets'ke vydavnytstvo «Pulsary», 320 p.
10. Ovdiihuk, L. (2017). Vydy, formy ta funktsii intertekstual'nosti u suchasni fantastychnii ta kazkovii prozi dlia ditei. Visnyk Kharkivskoho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii «Filolohiia». Vyp. 76. p. 265–270.
11. Ovdiihuk, L. (2015). Zhanry ta stilovi osoblyvosti suchasnoi prozy dlia ditei. Ukrainka literatura v zahal'noosvitnii shkoli. № 1. p. 35–38.
12. Pahutiak, H. (2013). Vtecha zviriv abo Novyi bestiarii. Kyiv : A-BA-BA-HA-LA-MA-HA, 240 s.
13. Pahutiak, H. (2010). Potonuli v snihakh. URL: https://www.e-reading.club/chapter.php/1038944/57/Pagutyak_-_Potonuli_v_snihah.html (data zvernenia: 17.02.2026).
14. Ratushniak, H. (2002). Topohrafia z osnovamy kartohrafii. Vinnytsia, 183 p. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/6890> (data zvernenia: 11.01.2026).
15. Ushkalov, L. (2010). Nespiimanyi svitom. Skovoroda lovyv kaif vid mandriv [elektronnyi resurs]. Istorychna pravda. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2010/10/28/1364/> (data zvernenia: 22.01.2026).
16. Golemski, G. (2000). Culture and the development of new tourism products in Poland, [w:] Tourism and Culture. Managing Change, 50. Kongres AIEST w Hangzhou (Chiny), Publication of AIEST, vol. 42, p. 325–341.
17. Wincencjusz-Patyna, A. (2016). Góry i doliny zmyślonej krainy – mapy, miejsce i przestrzeń w ilustracji książkowej. Geografia krain zmyślonych. Wokół kategorii miejsca i przestrzeni w literaturze dziecięcej, młodzieżowej i fantastycznej. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, p. 123–136.
18. Wróblewska, V. (2016). Od przestrzeni realnej do wyimaginowanej – Toruń w literaturze dla dzieci. Geografia krain zmyślonych. Wokół kategorii miejsca i przestrzeni w literaturze dziecięcej, młodzieżowej i fantastycznej. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, p. 79–98.